

Generasjonsskifte og skatt

Av advokatene Erik Alver og Ellen Beate Lunde
ea@alver.as / ebl@alver.as

Advokat Erik Alver er partner i Alver Advokatfirma. Han er en av firmaets grunnleggere og har vært praktiserende advokat på Lillehammer i 30 år. Erik Alver har skatte- og selskapsrett som sine hovedarbeidsområder og innehar i tillegg en del styreverv.

Advokat Ellen Beate Lunde er også ansatt i Alver Advokatfirma på Lillehammer. Hun ble advokat i 2007 og arbeider hovedsakelig med fagområdene skatterett, selskapsrett, arve- og skifterett samt fast eiendoms rettsforhold.

1. INNLEDNING – AVGRENSNING

Generasjonsskifte er et klassisk tema fylt med juridiske problemstillinger og utfordringer, hvor vår rolle som rådgivere er å bidra til at familien (senior og junior) er seg bevisst de forskjellige forhold som må vurderes, og som til sammen munner ut i beslutninger om på hvilken måte generasjonsskiftet skal skje.

Vi understreker viktigheten av at man søker å komme frem til løsninger som kjennes naturlige for familien. Samtidig tror vi det må erkjennes at både senior og junior, men kanskje spesielt senior, bør og må utfordres til å ta beslutninger som hun eller han i løpet av selve beslutningsprosessen ikke nødvendigvis fullt ut er komfortabel med, men som likevel bør skje fordi det er kloke beslutninger. Som eksempel nevner vi at det ofte er slik at senior føler det litt ubehagelig å måtte gi fra seg styring og kontroll, men at senior likevel innser at det er klokt å overlate roret til neste generasjon.

Artikkelen tar for seg praktiske skatterettslige problemstillinger som partene må ha fokus på i sine vurderinger. Vi avgrenser emnet til

å omhandle generasjonsskifte i familier hvor det drives økonomisk virksomhet, og vil i stor grad konsentrere oss om virksomhet som drives i aksjeselskaps form. Generasjonsskifte i jordbruksvirksomhet, samt overdragelse av bolig- og fritidseiendommer, omhandles ikke.

Vi avgrenser dessuten artikkelen til å omfatte generasjonsskifte som gjennomføres i live som gaver eller gavesalg, og vi tar ikke for oss overgang ved arv, dog med unntak av korte henvisninger også i arvetilfeller ved gjennomgang av sentrale skatterettslige prinsipper i punkt 2. I denne sammenheng nevner vi at arveavgiften, som tidligere var et helt sentralt tema i de skatterettslige vurderingene som måtte gjøres ved generasjonsskifter, er bortfalt med virkning fra 01.01.2014.

Generelt vil vi forsøke å gi innspill som skal hjelpe familien til å finne de gode og kloke løsningene. Vi vil først gi en kort innføring i sentrale skatterettslige utgangspunkter, og dernest gå over til å omhandle konkrete og praktiske problemstillinger.

2. SENTRALE SKATTERETTLIGE PRINSIPPER

2.1 Kontinuitetsprinsippet

Fra 1. januar 2014 vil junior overta seniors skatteposisjoner når en virksomhet overdras ved arv eller gave. Dette omtales gjerne som kontinuitetsprinsippet og er regulert i skatteloven § 9-7.

For aksjer og andeler i deltakerliknede selskaper er det særlige bestemmelser om kontinuitet i

skatteloven § 10-33 og § 10-46, som har vært i kraft siden 2006. Skatteloven § 9-7 medfører ingen endring i disse bestemmelsene.

Innføringen av kontinuitetsprinsippet som hovedprinsipp kom som en direkte konsekvens av vedtaket om fjerning av arveavgiften. Endringen kan innebære en utfordring ved generasjonsskifter, ettersom mottaker som en følge av dette prinsippet ikke lenger kan skrive opp den skattemessige verdien på det hun eller han overtar.

Fra 1. januar 2014 vil junior overta seniors skatteposisjoner når en virksomhet overdras ved arv eller gave. Dette omtales gjerne som kontinuitetsprinsippet.

Ordtaket «bedre føre var enn etter snar» er det god grunn til å følge. Ikke vent for lenge med prosessen, og søk advokatbistand i tide.

Selv om vi ikke omhandler overdragelse av bolig- og fritidseiendommer samt alminnelig jordbruk og skogbruk, er det på sin plass å påpeke at kontinuitetsprinsippet ikke gjelder for tilfeller hvor senior kunne ha realisert bolig- og fritidseiendommer skattefritt, dvs. at dersom senior oppfylte vilkårene for skattefritt salg, kan også junior avhende eiendommene skattefritt.

2.2 Skatteposisjoner som omfattes

Full kontinuitet innebærer at junior overtar alle skatteposisjonene som knytter seg til formuesobjektet, enten det dreier seg om aksjer, andeler i virksomhet, virksomhet som sådan (f.eks. enkeltpersonforetak), formuesobjekt mv. Mottaker i denne sammenheng er gavemottaker, dødsbo og enearving, samt gjenlevende ektefelle som overtar boet i uskifte.

Skatteposisjoner omfatter f.eks. inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, fremførbart underskudd, negativ saldo, tom positiv saldo, positiv og negativ gevinst- og tapskonto osv.

Virksomhet eller formuesobjekter i næring som overdras ved arv eller gave, overføres altså med uendrede skatteposisjoner til junior.

2.3 Gavesalg – valgfrihet

I noen tilfeller er det ikke aktuelt å overdra det hele vederlagsfritt. Dersom det ytes delvis vederlag, er overføringen et gavesalg. Dette dekker tilfeller hvor junior yter et delvis vederlag til senior i form av kontant betaling eller ved gjeldsovertakelse.

Som følge av at kontinuitetsprinsippet nå gjelder, vil som nevnt gavemottakeren tre inn i giverens skatteposisjoner knyttet til formuesobjekter som overføres ved gave. Ved gavesalg vil det være diskontinuitet knyttet til den del av verdien som ikke utgjør en gave.

Dette innebærer at junior kan skrive opp denne del av verdien av formuesobjektet, og at senior således får et inntektsoppgjør for denne delen som er skattepliktig (anses som realisasjon).

Ved gavesalg av eiendeler i virksomhet åpner skatteloven § 9-7 for at senior kan unnlate et slikt skattepliktig inntektsoppgjør, slik at alle verdier som overdras, undergis kontinuitetsprinsippet. Dette innebærer at junior må videreføre de samme inngangsverdier og skatteposisjoner som senior hadde. Dersom senior ønsker å anvende denne muligheten, utløser overdragelsen ingen gevinstbeskatning for senior. I slike tilfeller vil det ligge en latent skatteplikt knyttet til differansen mellom reell verdi og inngangsverdien som junior har overtatt fra senior, og beskatningen av dette vil da først skje når gavemottakeren eventuelt selger formuesobjektet på et senere tidspunkt. Merk at unntaket ikke gjelder for aksjer. Ved gavesalg av aksjer gjøres det et forholdsmessig oppgjør.

2.4 Uttaksbeskatning

Som utgangspunkt vil overføringer ved gave eller gavesalg av formuesgjenstander knyttet til en virksomhet utløse uttaksbeskatning, jf. skatteloven § 5-2 jf. § 9-7. Hensikten med uttaksbeskatning er fra lovgivers side å fange opp til beskatning en gevinst som ville vært skattepliktig ved et eventuelt salg til utenforstående. Ved generasjonsskifter blir det ikke uttaksbeskatning under følgende forutsetninger:

- Uttaket skjer i form av overføring av formuesobjekter knyttet til giverens virksomhet ved gave eller gavesalg.
- Mottakeren overtar hele virksomheten som objektet er knyttet til.

- Junior fortsetter driften av den overtatte virksomheten og anvender formuesobjektet i denne.
- Junior anses arveberettiget på grunnlag av slektskap eller ekteskap.

Følgelig vil det normalt kunne legges til grunn at generasjonsskifter ikke utløser uttaksbeskatning. Det er likevel vårt råd at dette sjekkes ut i det konkrete tilfellet.

3. GODE RÅD

3.1 Innledning

I det følgende vil vi forsøke å gi nyttige innspill til deg som står foran, eller er midt inne i, et generasjonsskifte. Husk at ordtaket «bedre fører enn etter snar» gjelder fullt ut, og det er et godt råd å søke advokatbistand i tide. Ikke vent for lenge med å starte prosessen.

3.2 Organisasjonsform

Det vil kunne ha stor betydning i hvilken organisasjonsform senior driver sin virksomhet. Alternativene er i det alt vesentlige aksjeselskap (AS), deltakerlignet selskap (ANS/DA) eller enkeltpersonforetak (EPF). Det vesentligste skillet går mellom AS-er på den ene siden og

andre former på den annen. Det er derfor nødvendig å gjøre en vurdering av om det er klokt og hensiktsmessig å foreta endringer av organisasjonsform før generasjonsskiftet påbegynnes. Det typiske vil kunne være en skattefri omdanning fra ANS/DA eller EPF til AS, dersom slik omdanning er mulig å gjennomføre. Hvorvidt en omdanning er hensiktsmessig og gjennomførbar, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet, og vi går ikke nærmere inn på dette her.

I denne sammenheng påpeker vi at det kan være viktig å vurdere etablering av et skattekonsern, dvs. at morselskapet må eie mer enn ni tideler av aksjene i datterselskapet. Dette har blant annet avgjørende betydning for muligheten til å yte konsernbidrag med skattemessig effekt (fradragsrett for den som yter bidraget, og skatteplikt for mottaker). Vi nevner helt kort at det også i forbindelse med gjennomføring av transaksjoner som fisjon og fusjon kan være avgjørende at det foreligger et skattekonsern for å oppnå skattefrihet ved transaksjonene. Søk gjerne advokatbistand for å få fornuftig rådgivning i denne sammenheng.

Det er klokt at både senior og junior vurderer organisasjonsformen og mulig skattefri omdanning før generasjonsskiftet gjennomføres.

Spørsmålet om organisasjonsform bør vurderes av både senior og junior. Valget av organisasjonsform vil kunne ha betydning i mange retninger, blant annet for muligheten som omhandles i neste punkt, punkt 3.3.

3.3 Overdragelse av aksjer

Dersom senior driver sin virksomhet i AS-form, vil det være naturlig å løse generasjonsskiftet ved å overdra aksjer til junior. I denne sammenheng bør junior ta stilling til om hun/han/de har etablert eller bør etablere holdingskaper.

Ofte oppfordrer vi til å eie aksjer i en virksomhet gjennom holdingselskap(er), gitt at personen med den reelle eierposisjonen ikke ønsker eller trenger å ta ut alle verdier til seg privat, og kan la verdiene bli værende i holdingselskapet, og aller mest ideelt benytte midlene til investeringer av ulik art. Poenget er at et aksjeselskap som er eier av en aksjepost i et annet tilsvarende selskap, vil motta utbytte fra selskapet opp til sitt holdingselskap uten at dette utløser beskatning, og at eierselskapet kan realisere sin aksjepost ved et salg uten at

gevinsten beskattes. I tillegg kommer muligheten for å yte konsernbidrag med skattemessig effekt, jf. punkt 3.2. Her ligger det betydelige skattebesparelser i regelverket som man generelt bør benytte seg av.

Dersom junior eier et holdingselskap, vil det være en aktuell mulighet og en god løsning at senior overdrar aksjene til juniors holdingselskap istedenfor å overdra aksjene direkte til junior personlig. Dette kan også gjøres skattefritt. Junior har dermed umiddelbart fått et hensiktsmessig og gunstig eierskap til de eierandeler som overdras ved generasjonsskiftet.

3.4 Bruk av aksjonæravtaler

Dersom senior gir fra seg alle eierandeler til en junior i generasjonsskiftet, er det ikke behov for å vurdere etablering av en aksjonæravtale. Dersom senior beholder eierandeler slik at bare deler overtas av junior, eller at det er flere juniorer som overtar eierandeler i virksomheten, vil det være klokt å vurdere om det skal inngås en aksjonæravtale. Aksjonæravtaler er et omfattende emne som alene kan fylle en egen

artikkel. Vi vil derfor bare påpeke at sentrale problemstillinger som inngår i vurderingen av hva aksjonæravtalen skal regulere, vil være utbyttepolitikk, exit-løsninger dersom én eller flere av eierne ønsker å gå ut, forutsetninger knyttet til eierskapet, oppkjøpssituasjoner, prinsipper for styresammensetning osv.

3.5 Trinnvist generasjonsskifte?

Det er nødvendig å vurdere om generasjonsskiftet skal skje i én transaksjon, eller om overdragelsen av eierskapet bør skje trinnvis. Dette er helt konkrete og individuelle vurderinger som må gjøres i det enkelte tilfellet, ut fra ønske og behov for at senior fortsatt skal være involvert på eiersiden med tanke på både innflytelse og utbytterett. Dersom senior ønsker innflytelse, men ikke utbytterett, vil det være aktuelt å ha forskjellige aksjeklasser, jf. punkt 3.6 nedenfor. Dersom senior fortsatt ønsker å kunne ta ut utbytter fra selskapet, kan dette skje enten ved at senior beholder en del av eierandelene, eller at utbytteretten på A-aksjer avviker i større eller mindre grad fra utbytteretten til B-aksjer. Det anbefales at partene tar slike forhold inn i sine vurderinger.

3.6 Innføring av aksjeklasser – eierinnflytelse

Dersom senior har ønske om selv å beholde eierinnflytelse på et nivå i virksomheten, samtidig som det vesentlige av eierandelene overdras til junior, er det mulig å løse dette ved å etablere forskjellige aksjeklasser.

Løsningen med flere aksjeklasser kan også med fordel brukes i situasjoner med flere juniorer, hvor kun én eller et fåtall skal overta reelt og aktivt eierskap til virksomheten, f. eks. for å løse fordelingen av verdier mellom juniorene slik at verdiene er likt fordelt, men kontrollen delt.

Dette gjøres da slik at man etablerer klasse A som gir stemmerett og klasse B uten stemmerett, men for øvrig med samme type rettigheter, herunder utbytterett. Denne ordningen kan eventuelt gjøres om på et senere tidspunkt hvor senior ikke lenger har behov for eller ønske om å beholde innflytelsen.

4. AVSLUTNING

Vi har i denne artikkelen omhandlet en del sentrale forhold som senior og junior bør være innom i sine vurderinger og sin søken etter gode løsninger for generasjonsskiftet. Vi ønsker lykke til.

Vi ønsker lykke til.